

Odpovídá stát za škodu způsobenou krizovými opatřeními?

Téměř celý právní svět a mnoho těch, kteří jsou ekonomicky zasaženi krizovými opatřeními během koronavirové krize, trápí v poslední době stejná otázka: odpovídá stát za škody, zejména za ušlý zisk, které vydávanými opatřeními vznikly? Je nesporné, že se vláda a ostatní ústavní činitelé snaží ekonomické dopady snížit, ovšem na druhou stranu plnou odpovědnost vláda odmítá. Jistě víme jen jedno, otázku může platně zodpovědět jen soudní praxe. Právníci z advokátní kanceláře Frank Bold ovšem naznačují, jak k tomu přistupují právní předpisy.

Obecně ke krizovým opatřením

Vláda vyhlásila ve čtvrtek 12. března 2020 pro území České republiky **nouzový stav** podle zákona o bezpečnosti České republiky. V návaznosti na to **přijala několik krizových opatření podle krizového zákona**, která podstatně **omezila výkon některých práv** (např. omezení volného pohybu osob, zákaz vymezeného maloobchodního prodeje v provozovnách a „prodeje“ služeb v provozovnách).

Je možné, že **těmito opatřeními mohla** dotčeným subjektům **vzniknout škoda**. Ve vztahu ke vzniklým škodám je proto zcela namístě podívat se, zda jsou tyto škody nahraditelné, a pokud ano, pak za jakých podmínek.

Do úterý 24. března 2020, 6:00 hod vydávala mimořádná opatření vláda formou vládních usnesení o krizových opatřeních. Pro případný nárok na náhradu škody vzniklou v období do tohoto okamžiku by se proto uplatnil postup podle krizového zákona. **Poté byla mimořádná opatření vydávána ministerstvem zdravotnictví podle zákona o ochraně veřejného zdraví**, proto přichází v úvahu postup podle zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

Část těchto opatření následně zrušil soud a vláda je vydala opět podle krizového zákona, čímž se případný nárok na náhradu škody dostává opět do jeho režimu.

Jaký je tedy rozdíl v odpovědnosti za škodu?

Odpovědnost podle krizového zákona

Legislativní teze se týkají primárně § 36 odst. 1 krizového zákona, podle něhož je stát povinen nahradit škodu způsobenou fyzickým a právnickým osobám **v příčinné souvislosti s krizovými opatřeními** a cvičeními prováděnými **podle tohoto zákona**. Odpovědnosti se stát může zprostit jen, pokud prokáže, že si poškozený způsobil škodu sám. **Předpoklady** náhrady škody podle tohoto ustanovení jsou tedy **a)** provedení krizového opatření, **b)** vznik škody, resp. újmy, **c)** příčinná souvislost mezi krizovým opatřením a vznikem škody, resp. újmy a **d)** negativní podmínky spočívající v tom, že si poškozený škodu nezpůsobil sám ani nezavinil vznik škodné události. Odpovědnost státu za škody způsobené „nouzovými opatřeními“ dle krizového zákona je tedy velmi striktně vymezena, nevyžaduje zavinění státu ani protiprávnost „nouzového opatření“. Je postavena na myšlence, že **když byl někdo nucen obětovat svůj**

majetek ve prospěch jiného, má mu ten, v jehož prospěch tento majetek obětoval, nahradit vzniklou škodu. Vzhledem k tomu, že za krizových stavů **jde o ohrožení veřejných zájmů (dober), má mu být škoda nahrazena z veřejných rozpočtů.**

Proti právu na náhradu proto např. nelze namítnout, že krizové opatření bylo správné, nebo že dokonce bylo nezbytné a že jeho provedením se zabránilo vzniku mnohem závažnějších škod. Právě naopak **zákon předpokládá, že přijaté krizové opatření bylo správné a nezbytné.** Právě s tímto přístupem, **tj. s řádným výkonem veřejné moci při řešení krizové situace,** který vede k majetkovým ztrátám soukromých osob, **spojuje krizový zákon právo na náhradu.**

Pokud máme tedy odpovědět na to, zda **za uvedené období stát za vzniklou škodu dotčeným subjektům odpovídá,** tak odpověď zní ano. Jinou otázkou je, v jaké výši a jak se nároku domoci. K této otázce Frank Bold Advokáti zpracovali článek, který najdete [zde](#).

Odpovědnost podle zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci

Obtížnější je vymezení vztahu k zákonu o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Oba zákony totiž dopadají na odlišné situace. Tento zákon zásadně předpokládá nesprávný, tj. protiprávní výkon veřejné moci (nezákonné rozhodnutí nebo nesprávný úřední postup).

Zásadní komplikací pro poškozené, kteří se hodlají domáhat náhrady škody podle tohoto zákona způsobených "nouzovými opatřeními" tedy bude **nutnost prokázat, že "nouzové opatření", kterým jim byla způsobena škoda, je protiprávní,** jako se to stalo v případě krizových opatření ministerstva zdravotnictví omezujících maloobchodní prodej a volný pohyb osob, které zrušil Městský soud v Praze dne 23. 4. 2020.

V případě mimořádných opatření ministerstva zdravotnictví totiž platí § 97 odst. 1 zákona o ochraně veřejného zdraví, podle kterého **nese náklady vzniklé plněním povinností v ochraně veřejného zdraví osoba, které je povinnost uložena.** V případě mimořádných opatření vydaných podle zákona o ochraně veřejného zdraví, jsou-li vydána v souladu se zákonem a v jeho mezích (což soud v případě některých opatření vyvrátil a zrušil je právě jako nezákonná), tedy **nárok na náhradu škody nevzniká,** a pokud ano, pak jen v omezeném rozsahu.

Zjednodušeně řečeno, **zde odpověď** na otázku, **zda stát odpovídá či ne, není tak jednoznačná.** **Zrušením** některých **mimořádných opatření ministerstva zdravotnictví soudem** se sice situace **ulehčuje,** ale i tak zde konstrukce odpovědnosti není tak benevolentní.

Odpovědnost státu za škody způsobené mimořádnými opatřeními ministra zdravotnictví přijatými na základě zákona o ochraně veřejného zdraví tak připadá v úvahu v těchto dvou případech:

1. Nárok se uplatní podle zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci a poškozený prokáže, že mu škoda byla způsobena nezákonným opatřením, které bylo pro nezákonnost zrušeno.

2. Pokud stát zvolil postup ve formě vydávání opatření ministerstva zdravotnictví s cílem vyhnout se odpovědnosti za způsobenou škodu, lze uvažovat o tom, že ústavně konformním výkladem bude možné nadále odpovědnost státu podle krizového zákona dovodit. Jasně odpovědi v tomto ohledu však bude moci podat teprve soudní praxe.

Srovnání

Pro oba případy platí, že **nárok na náhradu škody má ten, kdo doloží výši vzniklé škody a zároveň prokáže příčinnou souvislost** mezi škodou a vydaným opatřením. V případě krizového zákona bez ohledu na jeho zákonnost, v případě mimořádných opatření ministerstva zdravotnictví jen v případě, že by byla tato opatření vydaná v rozporu se zákonem.

Uplatnění nároku podle toho, kterého předpisu **se liší i v některých dalších podrobnostech** (např. orgán, u něhož je třeba nárok uplatnit, lhůty). Změna zákonného režimu vydávaných opatření může v praxi vyvolávat též obtíže při vyčíslení náhrady škody, když bude třeba rozlišovat škodu vzniklou do dne 24. 3. 2020, 6:00 hod a po tomto okamžiku. V případě kontinuální škody bude problematické rozdělit vyčíslení škody pro jednotlivá období.

Má to vůbec řešení?

Poškozených je vzhledem k situaci mnoho, tak se zdá, že české úřady a soudy čeká v nejbližších měsících, ne-li letech, **opravdu hodně práce**. Nic ale není ztraceno, řešení vládě nabízí tým Rekonstrukce státu v projektu NEZHASÍNAT.